

Att skydda den mest hotade hällmarksnaturen kräver inga stora skyddsarealer

Den andra hotbedömningen av Finlands naturtyper tar upp kalkrika berghällar och serpentenberg som några av de mest hotade hällmarkstyperna. Att skydda denna ytterst hotade och samtidigt för hällmarksartbeståndet mycket viktiga livsmiljö från konsekvenserna av markanvändning skulle inte kräva stora skyddsarealer, eftersom mindre än tio kvadratkilometer behövs för att trygga de kalkrika berghällarna och serpentinbergen. Detta kunde delvis uppnås genom frivilligt skydd.

Kalkrika strandklippor vid kusten har bedömts vara en mycket hotad naturtyp vars utsträckning och kvalitet minskat på grund av kalkbrytning, strandbyggande och den igenväxning som orsakats av övergödande nedfall och övergödningen av Östersjön. Foto: Kimmo Syrjänen.

Hällmarkerna och sten- och blockfälten har i mindre utsträckning än andra naturtyper blivit hotade: av de 44 typer av hällmarker och sten- och blockfält som bedömdes är en fjärdedel hotade. De hotade typerna av hällmark är mycket små till ytan och omfattar mindre än en procent av arealen hällmarker och sten- och blockfält.

Av hällmarksnaturtyperna är omkring 30 procent nära hotade. Deras andel av hällmarksarealen är under 10 procent. Hällmarksnaturen har i högre grad i södra än i norra Finland gått mot att bli hotad.

Små ytor av skatter i hällmarksnaturen

Växt- och djurbeståndet i hällmarker är rikligt i förhållande till arealen. Kalkrika berghällar och serpentenberg representerar den mest hotade hällmarksnaturen med sällsynta bergarter och mångfaldiga, till ytan små livsmiljöer med ett specialiserat och hotat artbestånd. Kalkrika hällmarker har under århundraden utnyttjats för kalkbrytning, i södra Finland till och med huvudparten av den ursprungliga arealen. Kalkrika berghällar har också försvunnit till följd av byggande, och deras kvalitet har försämrats på grund av igenväxning.

Serpentinberg är ultrabasiska berg med så kallad serpentinflora. Dessa berg har förstörts i mindre utsträckning än kalkbergen. Serpentinbergen ligger i zoner med malmpotential i berggrunden, ofta i närheten av täljstens- och talkförekomster. Därför föreligger hot för att de ska försvinna genom att malmtillgångar och råmaterialresurser i berggrunden bryts.

Över 99 procent av arealen hällmarksnatur är inte hotad

Merparten av arealen hällmarksnatur består av sura och intermediära-basiska hällmarker, vars naturtyper inte bedömts vara hotade. Bland de sura och intermediära-basiska hällmarkerna finns ändå flera hällmarkstyper som bedömts vara nära hotade, bland annat på grund av avverkning av skog vid bergsbranternas fot, byggande, luftburet kväve- eller svavelnedfall och vattenreglering kring strandklippor.

Hällmarker som hotar växa igen gagnas av skötsel

Sett till en mansålder ter sig berg eviga, men också bland hällmarkstyperna finns sådana som inte bevaras utan särskild uppmärksamhet eller vård. Kalkrika berghällar är ofta så små att de kan täckas över och förstöras redan av småskaligt byggande eller gårdsrenovering. Information om de förekomster som ännu finns kvar måste så snart som möjligt göras känd bland markägare och andra aktörer så att inte den värdefulla hällmarksnaturen förstörs av misstag.

Enbart skydd mot sådana ändringar som orsakas av markanvändning räcker inte för att rädda alla kalkrika och intermediära-basiska hållmarker eftersom det artbestånd de hyser även hotas av igenväxning, som bland annat accelereras genom att skogsbränder förebyggs, ett allt tätare trädbestånd i skogarna och kvävenedfall. Många öppna miljöer, inklusive hållmarkerna, håller på att förlora sina naturvärden på grund av trädbeståndet och annan växtlighet som sprider sig kraftigt. För att bevara dessa miljöer krävs vård, såsom systematisk röjning av trädbestånd och buskage.

Mer information

Specialforskare **Tytti Kontula**, Finlands miljöcentral, tfn 0400 148 680,
fornamn.efternamn@ymparisto.fi